

Ambrosius Stub i Ribe.

1754—1758.

Den 24. Oktober 1752 døde den berømte Riberektor, Digteren *Christian Falster*. I Anledning af dette Dødsfald fremkom der i »Kiøbenhavnske Danske Post-Tidender« forskellige Mindedigte. Det var ikke det ringeste blandt disse, som en af Falsters gamle Disciple, Provst *Anders Raarup* i Ølsted (f. 1713, d. 1790), fik trykt i Posttidenden den 24. Nvbr. 1752, men alligevel indeholder det dog fæle Ting. Digtet lyder:

»Stoere Falster, sidste Rector
Udi Danmark, est du død?
Du, de Lærdes Danske Hector,
Som var ret til Lærdom fød.
Ney! Du lever, og skal leve
Udi de Disciple, som
Ved din Mund til Mænd forbleve
Udi Riget runden om.
Vi dig takke, vi dig ære,
Vi dig rose til vor Grav,
For den milde grundig Lære,
Du os i din Skole gav.
Og naar vi med dig forsvinde,
Skal de Skrifter, du har giort

For den heele Verden vinde,
 At dit Navn bør være stort.
 Du ey andre Børen haver;
 Nok, vi skal og lade see,
 At, Hr. Fader, dine Gaver
 Arves til Velsignelse.
 Ribe! Raab, fornødret Ribel!
 Icabod, min Herlighed!
 Borte er. Jeg er i Knibe,
 Og et ret forringet Sted.
 Thabor har du Ribe været;
 Godt at boe udi dit Sted;
 Da du varst for Verden æret,
 Med en rar Trefoldighed.
 Ach! i dig den sidste Lector,¹⁾
 Sidste Bisp i dig er død,²⁾
 Og nu sidst den sidste Rector;³⁾
 Hvo er vel som disse fød?«

Raarups Mindedigt om Falster fik ikke Lov at stå uimodsagt ret længe; thi allerede den 11. Decbr. 1752 stod der i Posttidenden et Digt på 17 Vers: »Critik

¹⁾ Ved den lærde *Peder Terpagers* Død 5. Jan. 1738 gik det teologiske Lektorat ved Ribe Skole ind, og Forretningerne blev i det væsentlige overtaget af Konrektor, som på Ligversets og Kritikens Tid var den i den boglige Verden aldeles ubekendte *Thomas Montagne*. —

²⁾ Ved den lærde Orientalist, men fordrukne Biskop *Mathias Anchersens* Død d. 26. Febr. 1741 kom Salmedigteren *H. A. Brorson* på Ribe Bispestol. —

³⁾ *Christian Falster* blev efterfulgt i Rektoratet af *Sinnel Lange*, Udgiver af forskellige filologiske Småskrifter. (*Fredrik Barfod*: *Ambrosius Stub, Samlede Digte*³ 1852, 184 ff.). — Særlig slem er jo Sammenstillingen *Terpager, Anchersen* og *Falster* som en ny Treenighed på Tabor.

over et Liig-Vers«, hvori en anonym Digter værger om Smagen og tilsidst lader Falster på Parnas vamles ved denne Tale og sige om sig selv:

»Jeg havde Undermænd, ja Overmænd og Lige,
Hvor lærd jeg ellers var, bør skønnsom Kiender sige;
At Rektors Dygtighed i Danmark end er kiæk,
Kan selv min Eftermand betyde denne Giæk.

*

Apollo, du min Soel! I Muser, mine Stierner!
Parnass's lærde Chor! I høioplyste Hierner!
Ak, taaler aldrig meer saa grov en Charletan,
Men viser Løgneren fra denne høie Plan.«

*

Ved disse Falsters Ord kom Rimeren i Knibe;
Han stod paa Biergetop; som hans fornedret Ribe,
Man raabte, borte er hans Herlighed og Sands;
Han tiener Nyse-Krud, men ikke Laurbær-Krands.

*

Her brød Apollo ud: du Nar! bliv klog af dette!
Ald utilbørlig Roes kan Dyden Plette;
Nægt ingen Levende sin velfortiente Priis;
Det er den Døde nok, han selv var klog og viis.

*

Saa blev den Pilegrim beordret til at vandre;
En Mars blev spillet smukt af Falster og de andre;
Den deilige Musik blev overmaade rar;
De ni Gudinder sang: Herned, trefoldig Nar!«

Den Mand, der har skrevet dette Digt, og som i det bl. a. også hævder, at Brorson er vel så god en Bisp som Mathias Anchersen, var den samme, som godt et Års Tid senere kom til Ribe og blev Skoleholder

for nogle fornemme Folks Børn. Det er *Ambrosius Stub*, som her holder sit Indtog i Ribe Bys Litteraturhistorie. Falsters Tid er forbi; Brorsons og Stubs er inde, og dermed når Ribe det højeste i Digtning, som denne By endnu er nået.⁴⁾

Man har ikke anet, hvem der har været Forfatteren til Satiren over A. Raarups Digt.⁵⁾ I Ribe Skoles Bibliotek findes skrevet et Svar til Stub. Dette Svar er meget groft; det tilhørte de lærde Kredse i Byen. Det er neppe af Raarup selv, og der er ifølge *J. Kinch* intet Spor af, at Forfatteren til Digtet, der begynder:

»Trefoldig Nar tredobbelte«,

har vidst, mod hvem han skrev.⁶⁾ Stubs »Critik over et Liig-Vers« blev forøvrigt det eneste Digt, han fik trykt. Det har fået en vis litteraturhistorisk Betydning, idet man har henlagt Tidspunktet for Stubs Ankomst til Ribe til omkring dette Digts Tilblivelsestid. *Fr. Barfod* mener således, at han må have opholdt sig i den By, hvor Falster virkede og døde, da Digtet blev skrevet, altså i December 1752.⁷⁾ Men dette synes ikke at have noget på sig. Falster var jo bekendt over hele Landet, lige så de andre Mænd, om hvilke der i Digtene blev Tale, og en ren Tilfældighed kan have givet Anledning til, at Stub ligesom andre tog til Orde i denne

⁴⁾ Marius Kristensen i *Fra Ribe Amt* 1921, 480 f.

⁵⁾ Det kritiserede Digts Forfatter vidste man ejheller Navnet på. Der stod blot A. R. nedenunder det. Han betegnedes kun som »een af Sl. Rector Falsters gamle Disciple« (*Barfod*, 185).

⁶⁾ *J. Kinch*: »Bidrag til Ambrosius Stubs Samlede Digte efter nye Kilder«. (Ribe Kathedralskoles Program 1854, 22).

⁷⁾ *Barfod*. *Ambrosius Stub, Samlede Digte* 1852, XXXII f. *Jørgen Bukdahl*: *Aaret i Ribe* 1928, 161 f.

Sag.⁸⁾ Frederik Barfod nævner således, at når Stub kritiserede Raarups Digt fremfor andre poetiske langt slettere Mindedigte over Falster, må de have sin Forklaring i den uforsigtige og uretfærdige Sammenstilling af afdøde Personer med nulevende, som Raarup havde tilladt sig.⁹⁾

Man har haft vanskelig ved at forklare, *hvorfor* Stub forlod Fyn, ligesom der også har været forskellige Meninger om, hvornår han ankom til Ribe.

I sin Biografi af Digteren nævner Frederik Barfod,¹⁰⁾ at der 1710 var en By- og Rådstueskriver i Ribe ved Navn *Jørgen Laursen Stub*, der måske var af Ambrosius Stubs Familje. En Efterkommer af Rådstueskriveren, der døde 1714(?)¹¹⁾ skulde så have været Årsag i, at Stub rejste til Ribe. Dette synes dog lidet troligt. *A. D. Jørgensen*¹²⁾ har sikkert givet den rigtige Forklaring på Stubs Emigration til den gamle Domkirkeby, når han dertil benytter en Verslinje af Stub selv fra 1756, hvor han siger:

»Jeg var som *Patient* en Tid lang her i Ribe.«

Stub må antages at være kommen hertil for at søge Helbredelse, og når vi véd, at Ribe dengang havde en vidt berømt Læge, tilmed Broder til en af Stubs Venner i Odense, hans gamle Rektor, Professor *Søren Anchersen*, bliver denne Formodning, som *A. D. Jørgensen* siger, omtrent til Vished.

Det var Dr. med. *Ancker Anchersen*¹³⁾, Provinsialmedikus, der dengang nød en overordentlig Anseelse

⁸⁾ *A. D. Jørgensen: Historiske Afhandlinger III (1898), 486 f.*

⁹⁾ Barfod, 185.

¹⁰⁾ Barfod, XXXII. Bukdahl: Aaret i Ribe 1928, 138.

¹¹⁾ FRA (5: Fra Ribe Amt) 1929, 339.

¹²⁾ *Historiske Afhandlinger III (1898), 486.*

¹³⁾ FRA 1928, 68.

og jevnlig hentedes til alle Landets Egne til Rådslagning i vanskelige Sygdomstilfælde. Han var lige så hjælpsom, tålmodig og godgørende, som han var anset for sin Dygtighed. De var tre berømte Brødre, Hans Peter var Professor ved Universitetet, de to andre vilde ikke forlade deres Hjem i Provinserne. Søren var den ældste og havde taget sig af sine Brødres Forsørgelse; det må da vel antages for sandsynligt, at det var ham, som har formået Lægen til at tage sig af vor Digter; måske kan han endog på sine Rejser være kommen til Odense og selv have tilbudt at tage den syge med sig.¹⁴⁾

Det lader sig ikke bestemt sige, når Stub kom til Ribe. Et Vers af ham fra 5. Juni 1756:

»Jeg var som Patient en Tid lang her i Ribe;
her rimes alt for net; fordi jeg kom i Knibe,
jeg lærte da privat: min Sved blev to År lang,
så sled mit Sind sig løst fra Trældom, Tvist og Tvang« —

fører os tilbage til 1754. Hans Ophold i Byen synes ikke at have været synderlig gammelt, da han i nævnte Års Forår begyndte at undervise Småbørn.¹⁵⁾

Alt i Juni 1754 har Magistraten været sat i Bevægelse af et Par Skoleholdere, der fandt sig brøstholdne ved, at Stub underviste 16 Børn og denne Sag måtte bringes både for Biskop og Stiftamtmand. Hvorledes det var gaaet til, at Stub var bleven Børnelærer, erfares af eet Andragende fra Præsten *Peder Caspersen Møller (Müller)*¹⁶⁾ ved St. Cathrine Kirke i Ribe til Biskop

¹⁴⁾ A. D. Jørgensen III, 486.

¹⁵⁾ A. D. Jørgensen III, 487. Marius Kristensen i FRA. 1921, 481. Jfr. Fr. Barfod, XXXII f. Hans Brix: Danmarks Digtere 1925, 105. Jørgen Bukdahl: Aaret i Ribe 1928, 155.

¹⁶⁾ FRA 1927, 320 (Møller f. i Skelskør 1710; studerede ved Universitetet 1727—36).

Hans Adolf Brorson, dateret 15. Oktbr. 1754. Efter at have skildret Byens Almueskoler som »stinkende Slavehuller, hvor en gammel Haandværksmand, Matros eller anden saadan Karl præsiderer,« og hvor Børnene kun »lærer allehaande Ondskab i Fagter, Ord og Gjerninger«, fortæller han, hvorledes han selv i fem Fjerdingår havde sendt sine Børn til Klokker *Jeppe Brasens*¹⁷⁾ Kone, »der tog dem i Agt saa vel, at de om Aftenen blev baarne lige saa rene til mig, som om Morgenen fra mig, og saae dem forvarede fra al Uanstændighed.« Men da Lærerinden skulde i Barselseng, måtte Undervisningen ophøre. Imidlertid havde hans Kollega, Pastor *Grønlund*¹⁸⁾, ladet sine Børn gå hos en vis *Ancher*, men »hverken lærte hans Børn noget hos ham, ei heller profiterede deres Klæder meget af hans Tilsyn,« så han måtte atter tage dem hjem og »være baade Præst og Skolemester tillige.« I samme Forlegenhed var Kontrolør ved Toldboden, *Jacob Høfding*,¹⁹⁾ med hvem man i Forening gjorde et forgæves Forsøg med »en Karl, som hidtil havde informeret i Lejrskov Præstegaard.« Men — vedbliver Andragendet:

»Nu var her, nogen Tid tilforn, en Student, som Hr. Rektor *Lange*²⁰⁾ tilligemed mig havde kendt 20 Aar tilforn ved Akademiet, navnlig Ambrosius Stub, kommet til Byen. Samme Student at anmode om at informere Børn kom aldrig Hr. Grønlund eller mig i Tanke, men

¹⁷⁾ FRA. 1928, 77.

¹⁸⁾⁾ 1747 Kapellan ved St. Cathrine. 1777 Præst i Darum, død 1784 (FRA. 1928, 98 f.).

¹⁹⁾ FRA. 1928, 108.

²⁰⁾ *Sinnel Lange* (f. 1714 d. 3. Feb. 1756) blev Falsters Efterfølger som Rektor 10. Nov. 1752 (FRA. 1929, 309. V. Bloch: Af Ribe Katedralskoles Historie gennem 700 Aar [1910], 74 f.).

H. Kontrollør Høfding finder derpaa, beder os, at vi skulde gøre Proposition²¹⁾ for Mrs. Stub derom; men vi turde ikke, thi vi vidste, at han duede til noget langt bedre og højere. Imidlertid kommer Hr. Rektor Lange og Kontrolløren ligeledes i Samtale om Børneinformation, og spørger Kontrolløren bemeldte Hr. Rektor, om Monsr. Stub ej kunde formaaes til at antage sig privat Information? Hr. Rektor L. svarer, han mener jo; han vil forhøre det hos ham, og siger ydermere af sig selv, at, ifald Monsr. Stub vilde, saa vilde han selv, hvad hans Søn var betræffende, træde i Selskab med os andre Tre. Hr. Rektor L. gør da Proposition for Monsr. S., om han kunde bekvemme sig til paa sin gamle Alder (Stub blev født 17. Maj 1705) at paatage sig en privat Kondition i at informere nogle faa skikkelige Folks Børn for Kammer, Lys, Ild, Kost, Løn etc. Da Monsr. S. fik at høre, at Folkene, der forlangte hans Tjeneste, var ej alene Hr. Rektor L. selv, men ogsaa Hr. Grønlund tilligemed Kontrolløren og mig, paatog han sig Konditionen.«

»Da dette ordedes, forlanger Raadmand *Clausen*²²⁾, Postmester *Wulffsberg*²³⁾, Apoteker *Carstensen*²⁴⁾ og Købmand *Hans Gerdes*²⁵⁾ for deres Skyld at træde ind i Societet med os. Vi samles da, og forener os med hinanden om at koste og lønne Monsr. S., samt udvæl-

²¹⁾ Forslag.

²²⁾ *Thomas Clausen*, 1760 Rådmand efter Hans Kragh. Var Oldermann for Snedkerlauget, der 1757 var opsætsig mod ham (FRA. 1928, 86).

²³⁾ *Andreas Wulffsberg* døde 1772 (FRA. 1929, 355).

²⁴⁾ *Hieronymus Carstensen*, Apoteker 1746 til 1771 (FRA. 1928, 82 f.).

²⁵⁾ *Hans Berthelsen Gerdes*, tog Borgerskab 1746, gik Fallit 1769 (FRA. 1928, 97).

ger Hr. Grønlund som Formand for vor lille Societet, at Monsr. S. i Tilfælde, som mulig kunde forekomme imellem Nogen af os indbyrdes, kunde have Een alene at afgøre med.«

»Men nu kommer det derpaa an, hos hvem af os Monsr. S. skulde logere. Jeg, som har neppe det Rum, der behøves til mig selv og Familie, kunde ikke tage ham i mit Hus; Hr. Grønlund kunde af samme Aarsag ikke heller; og, kortelig at sige, alle havde lige gyldige Raisons. Vi forenedes da om, at Hr. Grønlund skulde ophøre et bekvemt Sted, hvor han kunde logere for det første indtil Vinteren; og lejer han da et Kammer til ham hos *Sadelmager Jens Hansen*²⁶⁾ her i St. Cathrine Menighed, hvor da samtlige Interessenter (og ingen Flere) sender ham deres Børn til Information, Alt efter Instrux, som han havde taget imod, da han antog Kon-
dition eller Tjeneste hos os.«

»Men neppe begynder han at antage sig vore Børn, førend *Jendre Skoleholder* i Vor Frue Menighed og den ældgamle *Morten Lauridsen*²⁷⁾, ligeledes Skoleholder sammesteds, og som selv beklager sin Udygtighed nu til at læse for Børn, for sin høje Alderdoms Skyld; de

²⁶⁾ I et Hus i Sønderportsgade (Nr. 189) blev der i 1901 indsat en Marmortavle med Indskriften. »Her laa Jens Sadelmagers Hus, hvor Digteren Ambrosius Stub boede som Skoleholder 1754.« (Trap 4, VIII, 385). — For en Række År siden læste jeg i Kolding Folkeblad om en Bondekone, der kom ind i dette Hus med et Sæt Seletøj til Reparation. Hun opfattede Marmortavlen som et Sadelmagerskilt! (Jfr. Fyns Venstreblad 6. Marts 1927).

²⁷⁾ Blev 1742 første Skoleholder efter at have adjungeret den gamle Skoleholder *Oluf Zachariassen Bochius*. Allerede så tidligt som i 1718 havde han undervist nogle Borgeres Børn (FRA 1929, 309 f.). Om Skoleforhold se *Victor Hermansen* i *Ribe Bys Historie 1660—1730* (1929), 330 ff.

begge kommer frem med saa skændig og ugudelig en Klage, som tilforn aldrig er hørt, og det saavel over os Interessenter alle i Almindelighed, som over Mr. Brasen, for mine Børns Skyld, og over Monsr. Stub nu i Særdeleshed, hvor de, som ere Skoleholdere i en anden Menighed, og begge Hr. Grønlund og mig aldeles uvedkommende, klager os an for Byens Øvrighed, som dog aldeles Intet haver over gejstlige Folk at befale, begærer, at Magistraten vil forbyde Mr. S. at informere vore Børn, samt mulktare baade os og ham tilligemed Brasen, og det i Kraft af en Forordning af 1708, som dog just forbyder Haandværksmænd, Matroser og alle saadanne Folk at antages for Skoleholdere, da den dertil udtrykkeligen denominerer Studenter.«

»Nu havde vel saadan skændig Klage ikke været værd engang at reflektere paa, dersom bemeldte Vor Frue Menigheds Skoleholdere havde ladet sig nøje med Mr. Brasens og Stubs sandfærdige og rigtige Erklæring, som de begge, dog hver for sig, gav paa deres grove Klage, efter Magistratens Rekvisition til dem begge. Men da Hr. Grønlunds Svar blev og derefter om Sagens Sammenhæng forlangt (og det ifølge den Erklæring, Mr. Stub havde givet), og bemeldte Skoleholdere ikke heller vare fornøjede med dette Svar²⁸⁾ saa, da de yder-

²⁸⁾ Det hosliggende Brev fra Magistraten (P. N. Ussing, P. Fridsch, J. Rahr og T. N. Ussing [om disse Mænd se FRA. 1928, 94. 1929, 328, 348, 349] til Grønlund er af 14. Juni 1754. Heri omtales den af Stub afgivne Erklæring: »Og da Sr. Stub fornemmelig beraaber sig paa Deres Velærværdighed som den, der paa egne og øvrige Interessenters Vegne har betroet ham de sexten Børn, han har at informere, saa« osv. Dernæst tilføjes: »samt om De ikke vil bekvemme sig til, ifald De holder for, at Børnene ved de beskikkede Skoleholdere ej kan faa saadan Undervisning som hos Sr. S., da at give bemeldte

mere siden har ophidset Magistraten til at klage os an hos Hs. Højvelbaarenhed, Hr. Stiftsbefalingsmanden, som og skal have resolveret i Sagen, endskønt Resolutionen er os ubekendt; og de desuden endnu fremdeles bliver ved at ophidse Magistraten til at forurolige den af os til privat Information antagne Student med unyttige Bestikkelser, og tilligemed ham os selv; thi, hvad som sker ham i de Tilfælde, saalænge han staar i vor Tjeneste, ser Deres Højærværdighed selv mere at angaa os og sigte paa os end paa ham: altsaa, endskønt vi selv vel vide den ordentlige og lovlige Vej til at komme ud af alle saadanne Fortrædeligheder og Chikaner, som nu har varet længe nok, saa dog, efterdi Hovedmændene i Sagen er Gejstlige og Præster, saa baade for vore Embeders Skyld, og for disse brave Mænds Skyld, som vi bærer Respekt for, og som i Sagen kunde være interesserede, vilde vi nødigt betræde den Vej, for at skaffe os selv Fred og Ro.«

Endelig slutter Pastor Møller Andragendet med at bede Biskoppen, at han »ikke vilde tillade, at rector scholæ her i Stiftsstaden og tvende Præster tillige med den af os antagne Student skulde trædes under Fødder af en Matros eller en anden saadan gemen Karl, der

to danske Skoleholdere, for den Afgang, de synes ved denne Information at lide, en vis billig Ducør aarlig af hvert Barn, saa længe og for saa mange af dem, som Sr. S. informerer i Dansk at læse, skrive og regne.« — Ikke uden Grund erklærede i den Anledning den fortørnede Møller i sit Andragende til Bispen at »vi som frie Folk ej vilde læse vore Børn fra dem med Penge; thi de maa mene, at hele Byens Børn uden Forskel er deres Vorne«; men hvad »Friheden« angaar, ser man af en Erklæring fra de øvrige »Interessenter«, at det udelukkende var deres Egenskaber »som kongelige Betjente«, paa hvilken de grundede den.

kan have tilvejebragt sig Navn af Skoleholder, men er og blive os aldeles uvedkommende«; eller også mage det så hos Stiftsbefalingsmanden, »at titbemeldte Skoleholdere enten maatte blive befalede herefter at holde inde med alle Streger og Chikaner, eller og de maatte befales lovlig at tiltale os for vore rette Dommere, da vi ikke vægre os ved at udstaa al den Straf, som en retsfærdig Dommer efter Loven kan tilkende os.«²⁹⁾

Hvad Udfaldet af Sagen blev, vides ikke, men det er jo helt rimeligt at antage, at Forældrene har haft Held af deres Andragende, som Pastor Møller skrev, og at Ambrosius Stub blev ved med uantastet at undervise de 16 Børn.

Der er god Grund til at tro, at den berømte Læge Ancher Anchersen med særlig Interesse har fulgt den Børneskole, Stub oprettede. Anchersens Ægteskab med *Ingeborg Christine Fridsch* (en Købmandsdatter fra Ribe) var barnløst, og han oprettede derfor et større Legat (2000 Rdlr.), som skulde bruges til at lønne en dygtig Skoleholder ved den danske Skole i Ribe. Det er maaske ikke helt utilladeligt at regne dette for et »Ambrosius Stubs Mindelegat«. Anchersen døde 1760. Hans Hustru 1790.³⁰⁾

To År efter sit Komme til Ribe ansøgte Stub i en almindelig Ansøgning ledsaget af et af hans nu mest citerede Digte Stiftamtmanden om Tilladelse til at tage imod alle de Børn, man vilde betro ham og som han selv alene kunde overkomme at undervise. Brevet er

²⁹⁾ Pastor Møllers Andragende er her meddelt efter Frederik Barfods Biografi af Stub i Samlede Digte³ 1852, XXXIII—XXXVII.

³⁰⁾ Marius Kristensen i FRA. 1921, 461. 1928, 68.

skrevet med Stubs egen Hånd, tydelig, kraftig og smuk samt usædvanlig ziirlig ³¹⁾ og det har følgende Ordlyd:

»Høy-Velbaarne

Hr. Cammerherre og Stifts Befalings Mand!

Naadigste Herre!

At danske Skole-Børn her i Riibe have længe manglet saadan Underviisning, som Mange ynskede, det vides, blandt Andet, af de til Magistraten længe siden indløbne Besværinger.

Hvorleedes der, paa denne Mangel, best kunde raades Bod, er jeg saa u-fornøden, som ringe, til at forestille, da Vedkommende dertil ufeylbar føye behørig Anstalt, saa snart de nu værende gamle Skoleholdere, enten formedelst alt for u-taalelig U-duelighed eller og ved Døden, ere afgangne —

Min Attraae er alleeneste at maae midlertid prøve, hvorviidt jeg kunde oprette Noget af det Forfaldne i dette betydelige Verk; Dog uden mindste Afgang for nogen af Skoleholderne, af hvos Leve-Brød jeg ikke forlanger nogen mindste Smuule.

Her bedes alleeneste og underdanigst, det maatte behage *Deres Høy Velbaarenhed* naadigst at see derhen, at mig kunde, for først paa et Aars Tid, tillades information for de Børn, der dog aldrig blive disse Skoleholdere betroede, dog derhos ey Fleere, end saa mange jeg eene kunde tilstrækkelig underviise og med hvilkes Forældre jeg kunde blive eenig om Belønningen efter Undervisningens Maade og Beskaffenhed —

Herved fandtes Leylighed til at erfare, hvorviidt Byens Almindelige Skole kunde, med Tiden, vorde mig betroet til Børnenes Nytte og Forældres Fornøjelse —

³¹⁾ Barfod, XXXVIII.

Udi Forventelse af naadigst Befordring til dette Øye-Merke giver jeg mig den Ære at forblive med største Respect og Soumission

Riibe den 5. Jun. 1756.

Deres Høy Velbaarenheds
Underdanigste
Client og tiener
A m b r o s i u s S t u b —

Digtet, der fulgte Ansøgningen, lyder således, forsynet som det var med Over- og Underskrift:

»Høy Velbaarne
Hr. Cammerherre og Stifts Befalings Mand!
Naadigste Herre!

De viiser, som man seer, Enhver et naadigt Øye:
De letter, naar De kan, Enhver sin tunge Møye.
Forund, o *Store Mand!* min Ringhed denne Fryd,
At Øret aabnes her for Vanhelds ynksom Lyd.

*

Min Barndom den gik bort i Skolegang, som krænker
Min Ungdom sad sig tret paa de Latinske Benker:
Jeg var Academist til første Mandoms Tid:
Minerva lod end og fornøyet med min Flid.

*

Min Skiebne spillede saa sneedig med min Lykke,
Fordi jeg fandt mig ey i Nogles Agt og Nykke:
For sildig blev jeg klog af Tidens Skue-Spil,
Hvor Verden føyer den, der gjør, hvad Verden vil.

*

Jeg overgav min Bog, min kiære, troe Veninde,
Jeg drømte, ved min Pen, jeg saae mit Brød i Blinde:
Ved et og andet Hoff fandt det, jeg skrev, Behag;
Men ach! mit Slæb blev svart, min Førlighed for svag.

*

Mit Helbred smeltede i tung Forretnings Heede:
 Jeg maatte sidst, i Frost, snart efter Livet leede:
 Jeg kom halv død derfra; jeg fik ret Liv igien;
 Dog blev jeg aldrig meer saa farlig Treloms Ven.

*

Nu veed jeg hvad det er til Lægerne at trænge,
 Da fiire Svagheds Aar har tæret mange Penge.
 Omsider slap mit Liv, som berget Vrag, i Haun,
 Og al min Rigdom blev et Skolemester-Naun.

*

Jeg var, som patient, en Tidlang her i Riibe:
 Her rimes alt for net, fordi jeg kom i Knibe.
 Jeg lærde da privat: min Sved blev toe Aar lang:
 Saa sleed mit Sind sig løst fra Trelom, Tvist og Tvang.

*

Jeg kunde leve her ved offentlig at lære,
 Og leede Flittighed paa Vey til Held og Ære;
 Men Synd at ønske Deel i Andres Brød og Løn:
 Jeg ynsker bare Ja! paa her ved fulgte Bøn.

*

Blev tit vel oplærd Glut sin Slegt en Ære-Stytte,
 Sit Kiøn, sin Stand til Ziir, sit Fædre-Land til Nytte;
 Saa hielp, *Retskafne Mand!* min Flid til Slid og Sold!
 Gud være Selv igien min *Hielpers Løn* og *Skiold!*

Riibe d. 5. Junii 1756 —

Deres Høy Velbaarenheds

Underdanigste

Client og tiener

Ambrosius Stub — ³²⁾

Ambrosius Stubs Ansøgning og Digt er skrevet til
Georg Frederik v. Holstein (f. 1717, † 1772), der var

³²⁾ Frederik Barfods Udgave, XXXVIII—XL.

Stiftamtmand i Ribe 1754—60, hvorfra han forflyttedes til Flensborg ³³). Hvad der kom ud af Ansøgningen, er ikke bekendt; men det er vist, at Stub blev ved at holde Skole indtil sin Død.

Af det foran meddelte sees det, at Stub ikke tidligere har givet sig af med Børneundervisning som Levebrød. Man får tillige igennem de Stubske Papirer et ret levende Indtryk af, hvorledes Skoleforholdene var i Ribe i 1750'erne. Man erfarer tillige, at Stub var en Mand, der slet ikke var uden Anseelse; ja, de formående Ribe-Borgere, der ønskede ham som Lærer for deres Børn, turde ikke engang rigtig gå til ham om Sagen, da de vidste, *han duede til noget langt bedre og højere end at være Børnelærer* — men det blev dog som Skolemester han tjente sit Brød sine sidste fire Leveår.

Der forefindes nogle Efterretninger om Stubs Ophold i Ribe. Således meddelte Biskop *Nik. Fogtmann* (Biskop i Ribe 1831—33, i Ålborg 1833 til sin Død 1851) følgende til Fr. Barfod:

»Jeg mindes tydelig, at min Fader ³⁴), som i Aaret 1756 blev dimitteret fra Ribe Skole af Rektor *Jens Hansen* ³⁵), som just i dette samme Aar blev Rektor i Ribe, har fortalt mig, at det hændte sig engang, da han, som saakaldt Dux for Mesterlektien, afleverede Klassens eller Lektens Stile til Rektor, at Digteren Stub var tilstede hos Rektor, og at denne Sidste bad Stub at læse min Faders latinske Stil. Dette gjorde Stub og sagde derpaa: »Ja! Stilen er god; men der er plus ultra!« — Dette synes vel uvigtigt; men det turde dog vise,

³³) FRA. 1928, 107.

³⁴) *Hans Bartram Fogtmann*, død som Præst i S. og N. Bork samt Provst i N. Horne Herred (FRA. 1928, 92).

³⁵) FRA. 1928, 101.

at Stub nød en vis Anseelse i Ribe, og at han navnlig ansaaes for at være en god Student, hvilket dengang omtrent var det samme som en god Latiner. — Jeg erindrer nok, at min sal. Fader har fortalt meget mere om Stub, men alt det Øvrige er mig saa dunkelt og usikkert, at jeg ikke kan fortælle noget deraf.«³⁶⁾

Komponisten *F. Foersom* i Odense havde ifølge *Barfod* også hyppigt hørt sin gamle Fader omtale Stub »med stor Interesse som en ganske mærkværdig og ejendommelig Personlighed, der imidlertid ikke var saa tosset, som han løb aved om til, — der vakte en vis Opmærksomhed ved sin Selvstændighed og Uafhængighed af Sædvaner og Forestillinger, men indgød derhos Agtelse baade ved sin Charakter og sine Evner.«³⁷⁾ Det berømte Impromptu: »Vel født er vel en Trøst« osv. reciterede Stub ved et Aftenselskab i Ribe, hvor *F. Foersoms* Fader var til Stede; som 80årig dikterede han Versene til sin Søn. »Vel født« osv. er ikke et af Stubs originale Digte. Lignende Tanker findes f. Eks. i et tysk Vers nedskrevet 1633.³⁸⁾

Inden i et Brev til *Rasmus Nyerup* fra den første Udgiver af Stubs Digte *Pastor Thomas Severin Heiberg*, findes et Brudstykke af en Optegnelse, som hidrører fra en anden Mand, men som uden Tvivl også er fremkaldt ved Forespørgsel fra *Nyerup*. Denne Optegnelse handler om *Ambrosius Stub* og har bl. a. følgende oplysende Linjer om Ribetiden: »Efter Fortælling skal han have været yderst fattig og ernæret sig ved at læse for Børn, og har underviist nulevende Spandets Broder. Han omgikkes med de vittigste Mænd i Byen, med Scham-

³⁶⁾ *Barfod*, XLIII.

³⁷⁾ *Barfod*, XLIII f.

³⁸⁾ *Barfod*, Nr. 93, S. 193. *A. D. Jørgensen* III, 501 f.

fugl, Schumager og Steensen. Disse udgjorde som et sluttet Selskab og samledes jevnlig paa Apoteket for at drikke og tale med hinanden. De havde visse Vedtægter, naar de kom, drak eller gik, som i Vers vare forfattede af Stub og malede i Værelset. Dette har Steensen fortalt min Fader, som nu ei længer erindrer Versene.« [Resten af Optegnelsen er bortklippet].³⁹⁾

Om de i Brevet omtalte Personer kan oplyses følgende: »Nulevende Spandet« må være *Niels Spandet*, der døde 1820. Han var Kammerråd og Student fra 1761.⁴⁰⁾ Om hans Broder, som Stub havde undervist, kender jeg intet. — *Schamvogel* var Kirurg og havde en Tid været Feltlæge. Han var gift med Ingeborg Trandberg, en Præstedatter fra Mandø. Sønnen, *Andreas Schamvogel*, fik under sin Skolegang Understøttelse af Ribe Fattigvæsen og blev Præst i Visby.⁴¹⁾ — *Andreas Gottfred Schumacher* var Prokurator og døde 1762. Arvingerne fragik Arv og Gæld efter denne Stubs Omgangsvæn.⁴²⁾ — *Friderich Steensen* var Byfoged. Allerede som Student fik han i 1753 Bestalling som Byfoged og som Skriver i Riberhus Birk. Han blev imidlertid 1757 dømt fra Embedet, hvor han efterfulgtes af *N. C. Lund*.⁴³⁾ Han fik efter særlig Autorisation Tilladelse til at ernære sig som Sagfører i Ribe, hvor han endnu i Begyndelse af 60'erne vides at have udført nogle Forretninger for sin Eftermand.⁴⁴⁾ — Apotekeren, som Stub og de nævnte Herrer samledes hos, var *Hiero-*

³⁹⁾ S. Birket Smith: Til Belysning af literære Personer og Forhold 1884, 339.

⁴⁰⁾ FRA. 1929, 337.

⁴¹⁾ FRA. 1929, 332.

⁴²⁾ FRA. 1929, 334.

⁴³⁾ FRA. 1929, 312.

⁴⁴⁾ FRA. 1929, 338.

nymus Carstensen, der fik Apoteker-Privilegium i Ribe 1746, da han blev Ostermanns Efterfølger. Året efter købte han dennes Gård på Storegade. Han ejede desuden en Have i Badstuegade. 1771 gik Carstensen falit og solgte Apoteket. Siden boede han på Lustrupholm. Han roses af Biskop Brorson.⁴⁵⁾ Første Gang var han gift med *Elisabeth Fog*, en Præstedatter fra Hvidding (død 1754). Til deres Bryllup blev digtet en Vise, hvoraf *C. Klitgaard* har udgivet et Brudstykke, forsynet med Kommentar i *Fra Ribe Amt VI* (1908), 165 ff. Anden Gang blev Apotekeren gift med *Else Cathrine Clausen*, Datter af Råmand *Thomas Clausen*.⁴⁶⁾

En Datter af Apoteker Carstensen blev gift med en Kaptajn *Mühlford*. Om denne Fru Mühlford gjorde Stub et meget groft Vers. Hun var ellers en uberygtet Kone, men var i høj Grad ugenert.⁴⁶⁾ Et andet Eksempel på, at Stub godt kunde være ligefrem i sine Udtryk, er i 1853 meddelt af den da gamle Købmand *R. Rahr* til Adjunkt *J. Kinch*. Rahr erindrede, at han i sin Barn-dom ofte hørte Stub omtale af Rådmand *Knud Simonson* (f. c. 1735, d. 1810)⁴⁷⁾, der fortalte adskilligt om ham og kunde mange Digte af ham. Heraf erindrede Rahr i 1853 kun et Vers paa fire Linjer, hvormed Stub svarede en Dame, der spurgte ham om, hvorledes det var, han stod på sine Fødder. Verset lyder:

»Jeg staaer paa mine Fødder;
min R.... knækker Nødder.
Jeg beder dig saa gjerne
du pille vil de Kjerne.«⁴⁸⁾

⁴⁵⁾ FRA. 1928, 82 f.

⁴⁶⁾ J. Kinch, 3, 24.

⁴⁷⁾ FRA. 1929, 337.

⁴⁸⁾ Kinch, 3, 24.

I de År, Stub boede i Ribe, har han ikke været Fader eller, såvidt J. Kinch har kunnet opdage, modtaget nogen Understøttelse af Fattigvæsenet. Hans Vært var Kæmner og Pengemester *Søren Nielsen Quong*, der døde 1759. Det ses af Skillingsstaksten 1754 og 1758, at Quong havde Bopæl på den østlige Side af Hundegade mellem Badstuegade og Vægtergade, rimeligvis på Hjørnet af den sidste Gade.⁴⁹⁾ Stub har altså logeret hos Quong og holdt Skole i Sønderportsgade.

Hvormange af de os overleverede Stubske Digte, der er blevet til i Ribe-Tiden, kan ikke siges med nogen som helst Bestemthed. Der er naturligvis intet i Vejen for at antage med *Jørgen Bukdahl*⁵⁰⁾, at den største Del af hans religiøse Poesi er digtet i Ribe. Stub boede jo i By sammen med Hans Adolf Brorson. Der er dog ringe Sandsynlighed for, at Biskoppen og Skolemesteren kom sammen. Hvad der vides om Stubs Digtning 1754—58, skal her meddeles.

Da Odense Gymnasium skulde fejre Kong Frederik V's Fødselsdag den 31. Marts 1757; opfordrede man Stub til at skrive et Hyldestdigt (Nr. 61 i Barfods Udgave):

»Her glæde sig, hvad der kan glædes.«

Dette Digt er det sidste af Stub, for hvilket der kan gives en Tilblivelsestid, og det har desuden den Interesse, at man i Odense sendte Bud helt til Ribe efter det, hvilket viser, at man på Odense lærde Skole ikke havde glemt Skræddersønnen fra *Gummerup*, der dimitteredes helt i 1725. Man vilde hellere hente Sangen langvejs fra end have den hos en af Byens eller Egnens Dusin-poeter.⁵¹⁾

⁴⁹⁾ FRA. 1929, 328, 339.

⁵⁰⁾ Aaret i Ribe 1928, 167.

⁵¹⁾ Barfod, 181.

Det er allerede nævnt, at de berømte Vers: »Vel født er vel en Trøst«, blev reciterede af Stub ved et Aftenselskab i Ribe, hvilket dog ikke behøver at være noget Bevis for, at han har udført Omdigtningen af det for Versene til Grund liggende tyske Digt til Dansk, medens han boede i Ribe. Nævnt er også et Par grove Vers af ham fra Ribetiden.

I de Grønlundske Papirer i Ribe Skolebibliotek fandt den for sit Arbejde med Ribe Bys Historie så ansete Forsker, *J. Kinch*, ved sine Eftersøgninger c. 1853 ingen Digte, som han turde tillægge Stub. »Det skulde da være følgende nette Linier, som det forekommer mig, at jeg har hørt før, uden at jeg ved, hvorfra jeg kender dem:

»Kun ædle Sjæle nyde kan
den sande Lykke her i Live.
Gid du som Kone, han som Mand
lyksalig stedse blive.«

De er indskrevne med en ganske anden Skrift bag efter nogle Ungdomsforsøg af Grønlund selv.«⁵²⁾

I sin Afhandling om Stub⁵²⁾ meddeler Kinch syv nye Digte af ham og giver nye Læsemåder og Oplysninger til tolv tidligere bekendte Digte. Kinch fortæller selv herom: »Iblandt de Haandskrifter, som opbevares i Kathedralskolens Bibliotek, har jeg truffet paa et Hefte, der bestaar af to Ark i Folio, og som begynder med denne Overskrift: Efterfølgende Vers ere alle forfattede af *Ambrosius Stub*. Derefter følger paa 3 Blade 13 Digte, hvoraf de 3 ikke findes i nogen Udgave af denne Forfatters Digte, men upaatvivlelig virkelig ere af ham. Derpaa er der bemærket: her endes Stubs Vers — og det sidste Blad optages af et satirisk tydsk Digt

⁵²⁾ J. Kinch i Ribe Skoles Program 1854, 4 f.

af Doct. Joachim Lange mod Filosooffen Wolff, et Svar derpaa af Provst Reinbeck i Berlin og endelig fire danske Smaadigte af Rektor Bredal. Disse Digte give saaledes neppe nogen nærmere Oplysning om Haandskriftets Ælde. Skriften synes at kunne være samtidig med Stub; i ethvert Tilfælde er den ikke meget yngre. Den ligner en Fruentimmer-Haand; Interpункtionen er temmelig ringe.«

Følgende Digte findes ikke i Barfods Udgave af Stubs »Samlede Digte«⁵³ (1852); de er først fremdragne af Kinch 1854.

»Da mangel har forvoldt, Klienten ey betaler.«

»I Dyder bandt min Sjæl.«⁵³)

»Skal Skaalen tømmes ret for Danmarks ægte Sønner« — et Digt til Obr. Leut. Leth.⁵⁴)

»Er Daasen ikke rar og Net« — »Paaskrift paa en Slet Daase, hvori var godt Tobak.«

»Mand, Mand, Mand / tag Kone med Forstand.«

»Jeg er et Hoved uden Krop.«

»Her sover da dit Støv udi sin Jorde-Blee« — er Stubs Vers over *Jens Andersen Mahler*, Borger i Ribe, der døde 28. Jan. 1755. Oprettede 1749 et Testamente, hvori han skænkede hver af Byens Kirker 1000 Rd. — til fattige Senge-liggende, som enten intet eller lidet nyde af Byens almindelige Fattigkasse, 500 Rd. — til Byens Skoleholdere samt til Bøger med videre for de fattigste Børn 500 Rd. — til den latinske Skole 500 Rd. — til Enker af gejstlige Betjenter og Købmands-Stand,

⁵³) Om denne galante Drikkeskål se A. D. Jørgensen III, 500 f.

⁵⁴) Må være Major Leth ved Husarerne i Ribe (FRA. 1929, 310)

der føre et kristeligt Levned, 500 Rd., hvis Renter uddeles ved Lodtrækning. Desuden skulde hans Klæder og Linned uddeles til skikkelige unge Personer. Stubs Vers er indført i en Protokol i Cathrine Kirkes Arkiv, der har tilhørt en Jurist, som 1759 deri har indført en Del kongelige Reskripter.⁵⁵⁾

De øvrige Digte, som Kinch anfører, findes også i Barfods Udgave af Stubs Digte, nemlig Numrene 27, 32, 33, 35, 58, 62, 69, 70, 71, 74, 76, 88. Til Nr. 32: »O, min Sjæl du gaar og vanker« oplyser Kinch, at det er fundet på et løst Blad mellem Ribe lærde Skoles Håndskrifter i en Afskrift, som er taget meget smuk og omhyggelig; muligvis er det Pastor Grønlunds Afskrift, da Skriften i det mindste ligner hans. Digtet hører til Stubs mest kendte og smukkeste.

*

Trods det, at Ambrosius Stub havde Undervisningsfrihed i Ribe og omgikkes Byens vittigste og vel også bedste Mænd, — han har sikkert været i Besiddelse af charmerende Evner og har ved sine Improvisationer kunnet gøre en Aften særlig festlig — har han dog haft det fattigt. En Årsag hertil har været, at han ikke har holdt stærkt på Pengene, ligesom Sygdom har stækket hans Kraft. Som Patient kom han til Ribe, og den Sygdom, der medførte hans Død, har været langvarig og dens Udfald kunde forudses længe i Forvejen, hvilket bl. a. fremgår af et Par Regninger (se ndf.) og af, at Andreas Gotfred Schumacher på Skiftet efter Stubs Død anmeldte, at han allerede »under Dato 18. Juli havde erholdt Brev fra Stubs Søn i Odense, hvori Sch. var bleven anmodet om at besørge hans salig Faders Begravelse«; thi når man mindes den Tids Postgang,

⁵⁵⁾ Kinch i Ribe Skoles Program 1854. FRA. 1929, 315.

er det klart, at dette Brev må være skrevet, inden Stub var hensovet.⁵⁶⁾

Hans Død indtraf den 15. Juli 1758, kl. 6 om Morgenen. Ambrosius Stub, der i en af sine Salmer kalder sig »fremmed allesteds«, havde nu endelig fået udstridt og nedlagt sin Vandrestav. Pastor Grønlund bemærker herom i sin Dagbog, at »Monsr. Ambrosius Stub, studiosus, døde »i den yderste Armod«. Han blev begravet den 18. Juli på St. Cathrine Kirkegård i Ribe. Ingen véd nu, hvor hans Grav har været. Skoleprotokollen oplyser os om, at

»fire Skilling blev betalte til Skolen som Liigpenge for ham.«

Skiftebrevet viser, hvorledes Stubs økonomiske Kår var. Her skal meddeles Frederik Barfods Uddrag af dette Brev.

På Stiftprovstens Vegne forseglede og antegnede Grønlund »hans ringe Efterladenskab« i Overværelse af hans Vært, »Sr Søren Nielsen Quong og Sr Nikolaj Bech,«⁵⁷⁾ — og der fandtes da:

Af Klæder: En grøn »Everlestig« gl. Kjortel, en rød Vest uden Ærmer, en blå og hvidstribet Nattrøje, en dito kort Slobrok med Sølvhager udi, et Par sorte »Everlestig« Buxer, et Par Sko, et Par Metal-Skospænder, to Hørlærreds Skjorter, tre Halskraver, to Par »Mansqveter«, ti smalle Bind, tre Lommetørklæder, et Par sorte Strømper, en gl. Hat, en gl. Nathue, et Par Tøfler og et Læderbelte; — af Indbo osv.: et Staalsignet, et Messing dito, to Penneknive, et Timeglas⁵⁸⁾, en Rejsekuffert overtrukken med Sælskind, en Messingstage med

⁵⁶⁾ Barfod, XLIX.

⁵⁷⁾ Nikolaj Bech var Søn af Quong (FRA. 1928, 74).

⁵⁸⁾ Kinchs Rettelse; Barfod har Øjenglas, hvilket er forkert læst.

Stållysesax, et Par små blåtrykte Gardiner; en liden Kobberthekedel, et blåmalet Egeskab, en hvid Kæp, en sort Silkepung, en Messingdåse (itu), et Fyrstål, to malede Billeder uden Rammer, en Stenkrukke, en Blyantspen, en Papirdåse, nogle nye Klude, en Regnetavle og en Bænk; — af *Bøger* osv.: Cladenii inventarium Templorum, Ciceronis epistolæ, Anchersens Gram. Latina, Mercure Galante Juillet 1684, et dansk Nyt Testament (bagi nogle skrevne Vers over Katekismus), Le Cid Tragedie, G. Marcelli Conspectus Chronologiæ, en Exceptbog, Ulmer Gebiet illuminirt, Kort Underretning at tage sig vare for Forførelse til det Onde, Saliggørelsens Orden, Ny Psalme- og Bønnebog for Børn, Lærdom om den hellige Nadvere, Donatus, fire Stykker Vers. — *Men*: Skabet og Kufferten tilhørte Klokker Brasens Moder; »den Regnetavle og den Bænk, som fandtes registreret, tilhørte Disciplene, som havde gaaet i Skolen, saavel som en Donatus.« — »Videre var ikke dennesinde at antegne eller forrette, og blev det Registrerede overleveret Sr Søren Nielsen, som satte det ind i det af Mr. Stub lejede Kammer, hvor det blev under Laas og Lukkelse.

»Og eragtede Retten ej at besvære Boet med nogen Registreringsvurdering, for at spare Omkostningerne til Vurderingsmændene, saasom samme beqvemmelig ved Auktionen kan skee.«

»Anno 1758 d. 4. Septbr. blev over afg. Stubs Efterladenskab holdt offentlig Auktion, som efter Auktionsprotokollens Udvisning (og Mr. Hammers Auktionsregning) beløb sig til Summa 13 Rdl. 4 Mk. 8 Sk.« — »Der næst (d. 27. Novbr.) lod Sr. Conrad Wedel levere for et Barns Information 1 Mk. 8 Sk.«

»Anføres under eet Boets Indtægt 14 Rdl.

»Hernæst anføres Boets Udgift og Besværinger, som er:

1. Til den Afdødes Ligkiste	3 Rdl.	
2. Til Jord og Ligklæder ⁵⁹⁾	1 Rdl.	16 Sk.
3. Proklama i Aviserne over Dødsfaldet	1 Rdl.	
4. Anvendte Postpenge		52 Sk.
5. Til Stadstambour for Trommeslag til Auktionen		16 Sk.
6. Auktionssalarium samt for at for- fatte Catalogos	1 Rdl.	
7. Indkasseringspenge		48 Sk.
8. Skiftesalarium		64 Sk.
9. Stemplet Papir til Skiftebrevet		48 Sk.
10. Skriversalarium for 6 Ark à 3 Mk.	3 Rdl.	
		<hr/>
		11 Rdl. 52 Sk.
		<hr/>
Bliver igen i Beholdning	2 Rdl.	44 Sk.

Derimod lod *Jochum Schultz* ⁶⁰⁾ indleverer en Regning: »1) for hans ugentlige Kost siden 3 Uger efter sidste Mikkelsdag og indtil Dato, der ialt er 38 Uger à 18 Sk., der gør ialt 7 Rdl. 12 Sk.; — 2) for 16 Alen Hør- lærred til Skjorter foruden en Del Lys ialt 2 Rdl. 5 Mk.; tilsammen 9 Rdl. 5 Mk. 12 Sk.«; — herpå betalt 2 Rdl. 4 Mk.; til Rest 7 Rdl. 1 Mk. 12 Sk.

Jens Jensen Korporal: »For Mr. Stub haver jeg vasket Tid og anden og tillige syet for ham; som ialt beløber sig til 4 Mk.«

Else Marie Niels Nyemans: »Opvartet ham fra St. Hansdag 1757 til undertegnede Dato [d: 13. Juli 1758], hvorfor jeg ej kan have mindre end 2 Rdl. 3 Mk.; — d. 8. Juli laant ham 1 Mk. 8 Sk.; — er: 2 Rdl. 4 Mk. 8 Sk.«

⁵⁹⁾ »De, som bare ham til Jorden, saavel som Jords Paa- kastelse havde han havt gratis.«

⁶⁰⁾ Tog Borgerskab som Urmager i Ribe 1762 (RFA. 1929, 333 f.).

Parykmager *Rosenbohm*⁶¹⁾: »Mr. Stub seine Peruken Accomodiret von 1756 d. 29. Sept. bis 1758, d. 29. Sept. jährlich 1 Rdl., ist also 2 Rd.; hierauf habe ich bekommen 2 Mk L.; behalte ich zu gut 4 Mk. L.« (= 1 Rdl. 2 Mk.).

Konrektor *Montagne*⁶²⁾: »Den salig afdøde Ambrosius Stub har Tid efter anden laant af mig i rede Penge Følgende: 1757 d. 1. Sept. 1 Mk.; d. 4. Okt. 1 Mk. 8 Sk.; d. 8. Novb. 8 Sk.; den 3. Decb. 6 Sk.; d. 24. Decb. 1 Mk. = 4 Mk. 6 Sk.; 1758 d. 21. Jan. 1 Mk.; d. 22. Febr. 4 Sk.; d. 1. Apr. 8 Sk.; d. 13. Maj 1 Mk. 4 Sk.; d. 30. Juni 4 Mk. = 1 Rdl. 1 Mk.«; — tilsammen 1 Rdl. 5 Mk. 6 Sk.

Apoteker *Carstensen*: »For bekomne Medikamenter udi Stubs Svaghed ialt 13 Rdl.«

Mr. Bech anmeldte, »at hans Fader [o: S. N. Quong] havde tilgode paa Huslejen 4 Rdl.«

»Velædle og velbyrdige Hr. *Bondo Simonsen*, kgl. Majts. Landsdommer udi Fyen og Langeland, Herre til Elved,« havde indsendt en Fordring paa 12 Rdl., grundet paa følgende »Missive«: »Som ieg Dags Dato er bleven Deres Velbyrdighed skyldig rede Penge 12 Rdl., saa skal samme Tolv Rigsdalere førstkommende 11. Martii blive høystærede Hr. Landsdommer rigtig og prompte betalte af mig, der med særdeles Consideration forbliver Deres Velbyrdigheds ydmygste tjæner A. Stub. Odense d. 12. Sept. 1751.«

De anmeldte Fordringer beløb sig altså tilsammen

⁶¹⁾ Henrik Peter Rosenbohm f. i Lübeck tog 1752 Borger­ skab som Parykmager i Ribe (FRA. 1929, 330).

⁶²⁾ Thomas Montagne. Magister. Der var en Del Klager over ham, bl. a. fra Rektor J. Hansen. Han var en Del in­ teresseret i juridiske Spørgsmål. 1761 blev han Byfoged i Ringkøbing og Herredsfoged i Bølling H. samt Rådmand. Gift 1753. Død 1790 (FRA. 1929, 317).

til 42 Rdl. 5 Mk. 10 Sk., og Beholdningen var kun 2 Rdl. 2 Mk. 12 Sk., hvilke udlagdes til Quong som Afdrag i Huslejen, hvorpå Skiftebrevet i al Korthed tilføjer: »altsaa bliver intet at udlægge til de øvrige Kreditorer.« —

Den 1ste og 3die af de ovenanførte Regninger er begge daterede d. 13. Juli, den 1ste med Tilføjning: »hvilken Regning jeg haaber, han endnu selv i levende Live tilstaaer«; dengang har man altså kunnet forudse hans Sygdoms Udfald. Det synes endog, at der allerede den 1. Juli må have været Grund til Frygt; thi den Dag er den 2den Regning dateret, skønt E. M. Nyemans endnu d. 8. Juli lånte den syge Penge, hvilke hun lige så lidt fik tilbagebtalt, som Konrektoren fik sit større Lån af 30. Juni.

Da Stub ingen Pårørende havde i Ribe, påtog Schumacher sig at opfylde Sønnen Christian Stubs Bøn om at besørge Faderens Begravelse på de fraværende Børns Vegne, »dog med denne vellovlige Skifterets Tilladelse at observere deres Parties.«

Da Stubs to Børn, *Christian* og *Christine Stub*, hverken kunde »gjælde eller arve«, frasagde de sig som eneste Arvinger ganske og aldeles Arv og Gæld efter deres Fader. Og da hverken Stubs Søster, *Karen Skytte*, gift med Præsten *Lars Skytte* i Veringe på Fyn, eller Kammerherre *Niels Juel* på Tåsinge, hvor Stub i sin Tid havde været Skriver, trådte hjælpende til, fik Kreditorerne ikke godtgjort deres Tilgodehavende.⁶³⁾

Selvom Ambrosius Stub døde i yderste Armod, er der dog ingen Grund til at tro, at han i Ribe såvelsom tidligere på Fyn har følt sig meget trykket af de fattige Kår. Fra sin tidligste Ungdom har han sikkert fundet hengivne Venner, og i sin Velmagts Dage omgikkes

⁶³⁾ Fr. Barfod, XLIV—LI.

han de højeste Rangspersoner i visse Måder som Lige-
mand.⁶⁴⁾ I Ribe, hvor han underviste bedre Folks Børn
og var velset i gode Borgeres Huse, har han vel haft
et efter sine Fordringer pænt Udkomme, der naturligvis
ikke har kunnet slå til, da den sidste langvarige Syg-
dom ramte ham; derfor efterlod han sig Gæld. Hans
Kår har nok ikke været saa usle, som nogle har villet
mene.

Kommer hertil, at han foruden Digtekunstens Gave
og en ikke ringe Selvhævdelse besad et venligt og fri-
modigt Sind, der overalt sporede Forsynets Velgernin-
ger, vil man forstå, at det har været oprigtigt ment,
hvad han engang digtede om det nøjsomme Sinds Lykke:

»O Nøjsomhed, min Ære,
Hvis Magt er din vel liig!
Ved dig kan Ringhed være
Ret agtet, glad og riig;
Forbliv min Vandrestav,
Skriv siden paa min Grav:

Her hviler en lyksalig, trods Lykkens Laan og Krav!«

•

I ovenstående Afhandling er for første Gang givet
en Fremstilling af Ambrosius Stubs sidste fire Leveår på
Grundlag af antagelig alt foreliggende Materiale om
Emnet. Herved er det lykkedes at fremkomme med en
Del nye Enkeltheder, der formodentlig vil komme en
fremtidig fuldstændig Stub-Biografi til Gode. Om Stubs
Slægt, hans Ophold forskellige Steder på Fyn og på
Tåsing og om hans Digterværk i det hele taget, fore-

⁶⁴⁾ A. D. Jørgensen III, 510.

findes der talrige spredt tilgængelige Bidrag. Det grundlæggende Arbejde om vor Digter er *Frederik Barfods* Biografi og Udgave af Stubs »Samlede Digte« 1848 (3. Udg. 1852, 5. Udg. 1879), suppleret af *J. Kinch* i Ribe Skoles Program 1854. Af senere Arbejder om Stub kan nævnes *Rudolf Bay's* populære, inciterende Foredrag om Stub i »Fremtiden«s Nytaarsgave 1887, *A. D. Jørgensens* på så mange nye Synspunkter rige Afhandling om Stub, udgivet sidst i »Historiske Afhandlinger« III (1898). Af de senere Åringers Bidrag til Stublitteraturen er den Undersøgelse, som *Th. A. Müller* (i Festskriftet til Kr. Erslev 1927) har offentliggjort, så langt den betydeligste. *Hans Brix'* (i »Danmarks Digtere« 1925) og *Jørgen Bukdahls* (i »Aaret i Ribe« 1928) Afhandlinger om Stub indeholder en Række Fejl. Om Stubs Slægt især har *M. J. Lomholt* (i Hist. Arb. f. Odense og Assens Amter 1926) på Grundlag af andres Arbejder (*John. M. Møller*, *S. Jørgensen*, *Kistrup*, *G. Wad* m. fl.) samlet en Række Detailler.

Bedst kendt af den store Almenhed er Ambrosius Stub som Hovedpersonen i *Chr. K. F. Molbechs* skønne Skuespil »Ambrosius« (1877). Som et Kuriosum skal nævnes, at *Olga Eggers* om Stub har skrevet en forfærdelig Roman: »Ambrosius« på hele tre Bind; disse tre Bøger er sidst udkomne på »Nationalforlaget«, København 1928.

Foruden Fr. Barfods Udgave er der i 1912 ved *H. Trier* hos Gyldendal udsendt et lille Udvalg (med Indledning og Noter) af Stubs Digte, — men den endelige fuldstændige Udgave af hans Vers fattes endnu. Barfods Udgave er ikke længer tidssvarende.

Det er da at ønske, om et af vore litterære Selskaber vilde lade en Litteraturhistoriker få Lejlighed til at udgive en videnskabelig kommenteret Udgave af alle

de Digte, der med Sikkerhed kan henregnes som skabte eller oversatte af Stub. Digteren af »Den kedsom Vinter gik sin Gang« og »Du dejlig Rosenknop« kunde nok fortjene et sådant Æresminde.

9. April 1930.

August F. Schmidt.
